

**Stanowisko Rady do spraw Zdrowia Publicznego w sprawie
„Międzyresortowych działań na rzecz ograniczenia wpływu zanieczyszczenia
powietrza i zmiany klimatu na zdrowie”.**

Jakość powietrza, jego wpływ na zdrowie i środowisko, oraz zmiana klimatu nabierają coraz większego znaczenia wraz ze wzrostem świadomości społecznej oraz wiedzy eksperckiej w tej dziedzinie.

Dzięki wspólnym działaniom społeczeństwa, władz lokalnych, regionalnych i krajowych oraz całej UE w ciągu ostatnich dziesięcioleci jakość powietrza w Europie uległa poprawie. Mimo to, istnieją w Polsce obszary, na których obecnie obowiązujące normy jakości powietrza są przekraczane, a na znakomitej większości obszaru kraju narażenie na drobne pyły przekracza poziomy zalecane w wytycznych Światowej Organizacji Zdrowia z 2021 roku.

Skutki zdrowotne związane są zarówno z krótkotrwałą ekspozycją (od 1 godziny do kilku dni) na podwyższone stężenia zanieczyszczeń, jak i z ekspozycją długookresową, liczoną w latach. W przypadku pyłu zawieszonego, zarówno krótko- jak i długookresowe narażenia zwiększają ryzyko zgonu. Szacuje się, iż długookresowe narażenie na drobne pyły zawieszone przyczynia się w Polsce do około 47 300 przedwczesnych zgonów rocznie¹, a setkom tysięcy naszych współobywateli zwiększa ryzyko nagłych i przewlekłych chorób układów oddechowego i krążenia. Ponad 25% nowych przypadków astmy wśród dzieci oraz blisko 12% zawałów serca można przypisać narażeniu na drobne pyły. Zanieczyszczenia powietrza oddziałują niekorzystnie na rozwój noworodków i dzieci oraz na zdrowie osób w wieku podeszłym. Owe skutki zdrowotne zanieczyszczonego powietrza mają także bardzo istotny wymiar ekonomiczny, nie tylko w zakresie bezpośrednich, ale i pośrednich kosztów wynikających z absenteizmu, prezenteizmu, rent, itp.²

Wpływ zmiany klimatu na zdrowie człowieka ma charakter wielowątkowy i wielowymiarowy. Istotną rolę w ocenie ryzyka zdrowotnego odgrywają interakcje między zmianą klimatu a innymi trendami mającymi wpływ na zdrowie publiczne, takimi jak poziom ubóstwa, migracje, gęstość zaludnienia i zmiany demograficzne. Nie ma wątpliwości, że wpływ zmiany klimatu na zdrowie człowieka ma charakter bezpośredni

¹<https://www.eea.europa.eu/themes/air/country-fact-sheets/2023-country-fact-sheets/poland-air-pollution-country>

² absenteizm- nieobecność w pracy, prezenteizm - obniżona aktywność lub produktywność w pracy

i pośredni. W przypadku wpływu bezpośredniego, przeważnie klasyfikowane są skutki wywołane przez pojedyncze zagrożenia klimatyczne związane z występowaniem i intensywnością zjawisk pogodowych, często klasyfikowanych jako ekstremalne (np. silne wiatry, tornada i huragany oraz intensywne opady gradu, krótkotrwałe deszcze nawalne oraz fale upałów). Zdecydowana większość skutków zdrowotnych dotyczy pośredniego oddziaływania zmiany klimatu, obserwowanego w wyniku występowania złożonych procesów środowiskowych, gospodarczych i społecznych. Do najczęściej diagnozowanych skutków pośrednich zalicza się choroby wektorowe i wodozależne oraz konsekwencje zdrowotne (w tym psychiczne) i ekonomiczne związane z utratą mienia oraz poczucia bezpieczeństwa, czy z ograniczeniami z dostępem do żywności oraz wody przeznaczonej do spożycia. Według szacunków Światowej Organizacji Zdrowia, zmiany w systemie klimatycznym w okresie 2030-2050 będą odpowiadały za ponad 250 000 przedwczesnych zgonów każdego roku.

Mając na względzie znaczenie wpływu jakości powietrza oraz zmiany klimatu na zdrowie Polaków Rada ds. Zdrowia Publicznego zgadza się z ustaleniami Zespołu roboczego ds. wpływu zanieczyszczenia powietrza na zdrowie, iż znaczna poprawa jakości powietrza możliwa jest jedynie przy równoczesnym wdrożeniu działań średnio - jak i długoterminowych, których celem jest trwała redukcja emisji zanieczyszczeń do powietrza, w tym przede wszystkim pyłu, zwłaszcza z sektorów komunalno-bytowego i transportu.

Wśród działań priorytetowych, jakie powinny być realizowane, także z zaangażowaniem sektora ochrony zdrowia, w zakresie poprawy jakości powietrza w Polsce i tym samym zmniejszenia ryzyka narażenia Polaków na zanieczyszczenie atmosfery, konieczne jest:

1. Zapewnienie szeroko dostępnej informacji o skutkach zdrowotnych zanieczyszczenia powietrza oraz zmiany klimatu w tym zwłaszcza dla pracowników ochrony zdrowia

Ministerstwo wiodące - Zdrowia

Ministerstwa współpracujące - Klimatu i Środowiska, Funduszy i Polityki Regionalnej, Rolnictwa

2. Prowadzenie szerokiej edukacji adresowanej przede wszystkim do uczniów szkół podstawowych, średnich oraz ich prawnych opiekunów, dotyczącej problemu zanieczyszczonego powietrza oraz możliwych zachowań i czynności zmniejszających ryzyko narażenia na wysokie stężenia pyłu zawieszonego i innych substancji w powietrzu

Ministerstwo wiodące - Edukacji Narodowej

Ministerstwa współpracujące - Zdrowia

3. Rewizja programów medycznych szkół wyższych z zajęć ze zdrowia środowiskowego, w szczególności w zakresie jakości powietrza i zmiany klimatu

Ministerstwo wiodące - Nauki i Szkolnictwa Wyższego
Ministerstwa współpracujące - Zdrowia

4. Przygotowanie i wdrożenie systemu alertów o ryzyku zdrowotnym związanym z ekspozycją na wysokie stężenia zanieczyszczeń powietrza lub negatywnego bezpośredniego i pośredniego wpływu zmiany klimatu, w szczególności w przypadku wystąpienia zjawisk ekstremalnych

Ministerstwo wiodące - Klimatu i Środowiska
Ministerstwa współpracujące - Zdrowia, Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Edukacji Narodowej

5. Redukcja wpływu emisji z transportu drogowego, kolejowego, wodnego i lotniczego na zdrowie, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów gęsto zaludnionych, poprzez m.in.: rozwój transportu publicznego, promocję transportu pieszego i rowerowego, wprowadzenie jednolitych zasad funkcjonowania stref czystego transportu oraz wprowadzenie nisko - lub zero - emisyjnych środków transportu

Ministerstwo wiodące – Infrastruktury
Ministerstwa współpracujące - Zdrowia, Klimatu i Środowiska, Funduszy i Polityki Regionalnej, Rozwoju i Technologii, Edukacji Narodowej

6. Ograniczenie ubóstwa energetycznego poprzez zidentyfikowanie i dotarcie z finansowaniem ułatwiającym termomodernizację budynków i wymianę źródeł ciepła na zero - i nisko - emisyjne do osób potrzebujących, w szczególności przewlekle chorych

Ministerstwo wiodące - Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
Ministerstwa współpracujące - Zdrowia, Klimatu i Środowiska, Funduszy i Polityki Regionalnej, Rozwoju i Technologii

7. Włączenie placówek ochrony zdrowia, w szczególności szpitali, w proces transformacji energetycznej, m.in poprzez: promocję wykorzystania i produkcji energii ze źródeł odnawialnych, uproszczenie procedur prawnych i finansowych, wspieranie działań termomodernizacyjnych

Ministerstwo wiodące - Klimatu i Środowiska
Ministerstwa współpracujące - Zdrowia, Funduszy i Polityki Regionalnej, Nauki i Szkolnictwa Wyższego

8. Włączenie perspektywy zdrowotnej w proces opracowywania krajowych i regionalnych polityk z zakresu mitygacji i adaptacji do zmiany klimatu

Ministerstwo wiodące - Zdrowia
Ministerstwa współpracujące - Klimatu i Środowiska, Nauki i Szkolnictwa
Wyższego

Rada do spraw Zdrowia Publicznego opowiada się za czynnym udziałem przedstawicieli resortu zdrowia przy opracowywaniu strategicznego programu/programów – na poziomie polityki krajowej oraz polityk lokalnych, ze szczególnym uwzględnieniem roli jednostek samorządu terytorialnego – mających na celu szybką poprawę jakości powietrza i zmniejszenie negatywnego wpływu zanieczyszczenia powietrza na zdrowie w Polsce. Programy te powinny wykorzystywać synergii z polityką ochrony klimatu. Strategia taka powinna wytyczać kolejne punkty docelowe, określone w postaci mapy drogowej.

Przewodniczący Rady do spraw
Zdrowia Publicznego

Wojciech Konieczny
Sekretarz Stanu
/dokument podpisano elektronicznie/